

Piše: ROKO KEROVEC

Čekao sam par dana od smrti Christophera Hitchensa sa osvrtom na istu, kako bih bio siguran glede onoga što sam - na vlastito iznenađenje – osjetio: autentičnu žalost za odlaskom glasa agresivnog a(nti)teizma iz javnog diskursa. Nije to ona religijski kičasta vrsta teološki korektnog žaljenja zbog „ljudske duše koja je u nevjeri stupila u vječnost“, već osjećaj određenog životnog gubitka. Trebalo mi je malo preispitivanja da razumijem zašto mi fali glas (jer Hitchens za mene nije mogao biti ništa više) koji nasilno pravi karikaturu od moje duše tj. mog kršćanskog intelekta, lijepeći mi etikete i pripisujući moralne kvalifikacije koje su mi i samom odvratne. Što mi to nedostaje od antiteizma kojeg ne zanima dijalog sa teizmom već borba „do istrage naše ili vaše“ u ideološkom smislu? Dvije stvari.

Prvo, Hitchensova agresivna kritika svjetonazorskog teizma (ne samo organizirane religije) *via*

negativa

uvela je teološke teme u kulturni

prime time.

Slično kao što je i Dan Brownov „DaVincijev kod“ izvukao kršćanske filologe i povjesničare iz prašnjavih arhiva i zakučastih biblijskih fakulteta pod reflektore Larry Kingovog televizijskog *talkshow*

-a, tako je i Hitchens opskrbio legiju simpatizera sa argumentima zbog kojih je kršćanska apologetika i filozofija ponovo postala atraktivna i razumljiva. Teološke knjižurine koje strastveno čitam u privatnosti svog doma, i zbog kojih sam ponekad stranac i vlastitoj supruzi, pod Hitchensovim jurišima postaju tražena roba, a njihovi inače složeni narativi gutljaj vode u pustinji.

Drugi razlog je što Hitchensova kritika teizma (a i njegov, uvjetno rečeno politički „neokonzervatizam“) nadahnućem presudno ovisi o sparingu sa vjerskim fundamentalizmom kojeg se i ja sam moram dobrim djelom oslobađati iz drugih razloga. U tom procesu, Hitchens se pokazao kao neočekivana pomoć. Neka ne bude zabluda, Hitchens je ateistički fundamentalist koji sa vjerskim fundamentalizmom stoji u simetričnoj oprečnosti. Fundamentalizam traži svoje utemeljenje (fundamente) u prošlosti, osjeća da su izdani u povijesnom razvoju te se oslanja na kritiku tog razvoja pozivajući na sudbonosan povratak izvornoj čistoći. Fundamentalist se nalazi otuđen u vremenu koje smatra toliko zastranjenim da je jedini adekvatni odgovor samo kritička radikalnost neke vrste. Fundamenti su poradi vlastite stabilnosti dogmatski fiksirani u racionalnoj, vječnoj (metafizičkoj) istini, neovisno od povijesti u kojoj su izvorno nastali i kontinuitetu na kojeg se fundamentalist ne može osloniti zbog povijesne kontaminacije. Za Hitchensa je fundament bio humanistički ideal Prosvjetiteljstva sa njegovom temeljnom dogmom o vječnoj nepomirljivosti vjere i razuma; ideal koji je za Hitchensa i ostale „jahaće apokalipse“ bio izgubljen u traumama 20. stoljeća i maglama postmodernizma ali kojeg su ponovo osvijestili događaji 11. rujna 2001.

U tom smislu ne želim reći da je Hitchens dobar izvor za razumijevanje fenomena ljudske religioznosti, štoviše mislim da će preozbiljno čitanje njegovih kritika teizma od ateista napraviti obijesnog drkadžiju koji argumentiranje protiv teizma doživljava kao stadionsko navijanje protiv suparničkog kluba. Ali Hitchensova kritika može biti dobar alat kojim će teista udariti tamo gdje ovaj i treba biti udaren. Koliko pripadnika Božjeg naroda sa ljudima bez vjere komunicira u isključivim ili/ili kategorijama spremajući u glavi odgovor dok još nisu ni saslušali do kraja njihov argument, a kamo li da bi možda koji dio i usvojili ako je pravo? Koliko vjernika misli da su vjernost Bogu i epistemološka izvjesnost u svoje uvjerenje sinonimi – pa obračunavanje sa drugačijim uvjerenjem vide kao ništa manje nego borbu za Božje Kraljevstvo? Koliko kršćana prezire intelektualnu odgovornost svoje vjere i poruke Evanđelja Isusa Krista spram ljudima izvan nje misleći da je to samo izgovor za vjersku mlakost i traganje za društvenim ugledom? Zahvaljujući Hitchensovoj simetriji, možemo dobiti okus lijeka kojeg primjenjujemo na druge i - daj Gospode! - malo se otrijezniti gdje treba.

Kada je babilonski kralj Nabukadonozor vojno porazio južno kraljevstvo Božjeg naroda – tada samozadovoljnog i samouvjerenog - odvođeći ga u 70 godišnje sužanjstvo, Biblija ga je nazvala „Božjim slugom“ (Jeremija 25,9); kada je hunski osvajač Atila u prvoj polovici 5.st. širio teror kršćanskim zemljama, napose osipajućem zapadnom carstvu, postao je poznat kao „Bič Božji“ (*Flagellum Dei*

). Postoji biblijski legitimno iskustvo vjere kojim se neprijatelji mogu interpretirati kao Božja intervencija „izvana“ kada se Njegov glas više ne čuje iznutra. Nedostajat će mi Hitchens kao neželjeni korektiv i nesmiljeni recenzent vjere koju živim i koju naviještam; nedostajat će mi njegovo umijeće da putem britke i vitalne retorike, makar prečesto tek putem karikiranja, plasira teološke teme u zajedničko mjesto naše civilizacije. Ne želim ni po kojoj osnovi poistovjećivati Hitchensa sa pradavnim osvajačima, niti sebe stavljati u okvir minulih naraštaja, ali želim interpretirati svoj nenadani osjećaj gubitka (namjesto osjećaja olakšanja) odlaskom Christophera Hitchensa, kao dokončanje izvanjskog glasa, oštrog glasa, koji je bar djelomično i nesvjesno bio Božji a kojeg nisam htio čuti iznutra.